

досягнення цілі й виконання завдань, було визначено застосування таких етапів реалізації творчо-комунікативного розвитку, як: особистісно-орієнтаційний, методично-оптимізуючий і стимулюючий.

При розробці «Моделі творчо-комунікативного розвитку вихованців Центру творчості дітей та юнацтва «Шевченківець» бралось до уваги те, що кожен педагог цього Центру має бути спроможним водночас уміти моделювати як практичний хід творчо-комунікативної розвиненості його вихованців, так і цілі та способи її успішної реалізації.

Список використаних джерел

1. Бех, І. Д. (2003). *Виховання особистості*. У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь.
2. Бьюзен, Т. (2012). *10 способів быть общительным*. Минск: Попурри.
3. Гончаренко, С. У. (2011). *Український педагогічний енциклопедичний словник*. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне: Волинські обереги.
4. Зязюн, І. А. (2002). Гуманізм освіти ХХІ століття : філософські і психологічні аспекти. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 2.
5. Коновець, С. В. (2021). *Застосування комунікативних методів у вихованні зростаючої особистості*. Неперервна педагогічна освіта ХХІ століття. 4 (18). Київ: Талком.
6. Петровский, А. В. (1990). *Быть личностью*. Москва: Педагогика.
7. Шагалю, Р. Т., Гнатишин, І. Л. (2012). *Словник педагогіки художньої культури та менеджменту мистецтва: терміни, поняття, дефініції*. Львів: Львівська національна академія мистецтв, Факультет історії та теорії мистецтва.

А.В. Корнієнко

м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ВИХОВАНЦІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена процесу формування ціннісних орієнтацій у вихованців підліткового віку в закладах позашкільної освіти. Наголошується, що модернізація сучасної позашкільної освіти передбачає розробку та впровадження інноваційних педагогічних технологій, у тому числі тренінгів. Як приклад – програма тренінгу «Ціннісні орієнтації особистості».

Ключові слова: *заклад позашкільної освіти, підлітковий вік, тренінг, ціннісні орієнтації.*

Сучасні зміни у суспільному та економічному житті нашої держави висувають нові завдання щодо виховання всебічно розвиненої особистості. Кожній дитині необхідно забезпечити умови, які б відповідали її здібностям, можливостям і потребам, бо вона має невід’ємне право на відкриття для себе

світу. Особливістю позашкільної освіти є те, що вона орієнтована на запити сімей, дітей і молоді.

Аналіз наукових праць свідчить, що досліджувались такі особливості організації виховної діяльності в закладах позашкільної освіти, як охоплення різних аспектів виховання, врахування психофізіологічних, вікових та індивідуальних особливостей залучених до них дітей і молоді, задоволення їхніх потреб у самореалізації, поєднання колективної діяльності й особистої творчості та самовизначення.

Однак вивчення вітчизняного досвіду педагогів, свідчить про недостатню розробленість науково-методичного забезпечення освітнього процесу в закладах позашкільної освіти.

Модернізація сучасної позашкільної освіти передбачає розробку та впровадження інноваційних педагогічних технологій. Рівень реалізації технологічного підходу є одним із найважливіших критеріїв, за якими визначається конкурентоспроможність та престиж закладу освіти, оскільки педагогічні технології забезпечують системність, цілеспрямованість, ефективність, результативність його діяльності (Бойко, Вербицький, Корнієнко, 2020).

Під *інноваційною виховною технологією* розумітимемо систему теоретично обґрунтованих (на основі глибоких знань про психологію вихованця) й підтверджених практикою способів, прийомів, процедур розгортання гуманістично спрямованого змісту та організаційно доцільних умов виховної діяльності, які забезпечують підвищення рівня духовно-моральної вихованості особистості як суб'єкта відповідних цінностей (Бех, 2012).

Підлітковий вік можна назвати періодом переоцінки цінностей, у результаті чого деякі цінності нівелюються, інші набувають нового значення та особистісного сенсу. В цьому віці підліток зустрічається з протиріччям оточуючої дійсності, з різними, часто протилежними оцінками. Усе це разом із зростаючими психічними можливостями підлітка зумовлює перехід до

свідомого вибору моральних орієнтацій, до формування власних поглядів на світ і місце людини в ньому.

Виникнення ціннісних орієнтацій, позицій, установок і поглядів підлітка, як правило, пов'язане з процесом навчання. В той же час для їх розвитку велике значення має вплив оточуючих обставин, умов соціалізації та культурного рівня середовища. Незважаючи на нестійкість моральних переконань і складність їх осмислення особистістю підлітка, можна виділити загальні тенденції зростання моральності в період дорослішання. Це, зокрема, перегляд ціннісних уявлень і все більша їх деперсоналізація, тобто відрив від особистостей, які є зразками для наслідування. Все більшої значущості набувають ціннісні уявлення самі по собі. У зв'язку з цим підсилюється соціальне дозрівання власного «Я».

Протягом підліткового віку ціннісні орієнтації учнів ускладнюються, стають більш ліберальними, незалежними, відбувається безумовне схилення перед визнаними цінностями. Деякі суспільні цінності, зокрема допомога, самопожертва, у підлітковому віці тимчасово втрачають своє значення, натомість актуальними стають соціальний статус, авторитет, економічна і світоглядна самостійність, зовнішній вигляд (Давидов, Драгунова, Ительсон та ін., 1979).

Інтенсивний розвиток свідомості підлітків, який виявляється у формуванні особистісної рефлексії, самооцінки, критичності, виникнення потреби в новій інформації, особливо соціально-психологічної, нерідко породжують сумніви у набутому досвіді, поведінці дорослих, а також проблемну світоглядну ситуацію, яка вимагає перегляду цінностей, розв'язання світоглядних завдань. Однак через обмеженість досвіду, знань, здібностей вони не можуть їх розв'язати. За такої ситуації особливо цінними є порада, допомога, співучасть дорослих, передусім учителя, увага якого повинна бути спрямована на формування світогляду підлітка як основи його переконань з усвідомлених потреб, які спонукають діяти відповідно до ціннісних орієнтацій (Благінін, Белкіна та ін., 1999).

Інтелектуальні зміни дозволяють розвиватися власній ієрархії цінностей, яка починає впливати на прийняття рішень підлітком і його поведінку, відбувається перенесення функції морального зразка з батьків, вчителів та інших дорослих. Зростаюче визначення абстрактних цінностей відбувається без відкидання ідеального зразка (особистостей і груп), які уособлюють моральні принципи. Підсилюється зацікавленість по відношенню до визнаних цінностей, але це не веде до різкої зміни ціннісних уявлень, сприйнятих у сім'ї.

Аналіз теоретичних узагальнень та практичного досвіду діяльності закладів позашкільної освіти виявив суперечності між:

- посиленням інтересу до технологізації освіти, необхідністю ширшого використання технологічного підходу в педагогічному процесі закладів освіти та відсутністю сучасних педагогічних технологій в закладах позашкільної освіти;
- потребою закладів позашкільної освіти у науково-методичному супроводі освітнього процесу та відсутністю такого забезпечення;
- накопиченим досвідом технологізації освіти та недостатньою її екстраполяцією у сучасному позашкільному освітньому процесі.

На подолання цих суперечностей було розроблено тренінг «Ціннісні орієнтації особистості» (Корнієнко, 2020).

Мета тренінгу:

- навчити учасників тренінгу відповідальному ставленню до народу, Батьківщини, держави;
- інформувати учасників тренінгу про обов'язки людини в суспільстві, формування поваги до прав людини та відповідного ставлення до своїх обов'язків;
- надати можливості учасникам тренінгу отримати практичний досвід з виготовлення поробок – символів українського народу;
- навчити учасників тренінгу уважно слухати та чути партнера, аргументовано викладати власну точку зору, формулювати контраргументи на захист власної позиції.

Цільова аудиторія: вихованці підліткового віку закладів позашкільної освіти.

Час, необхідний для проведення: 6 занять по 3 год.

Форми роботи:

- для реалізації мети використовуються наступні прийоми: гра, вправа, дискусія, діалог, діагностика, моделювання ситуацій, міні-лекція, бесіда, рефлексія, групове обговорення;

- робота може організовуватися в таких формах, як індивідуальна, робота в парах, в малих групах, робота всієї групи.

Програма тренінгу

Заняття 1. Тема: «Налаштування на роботу. Цінності». **Результат:** об'єднання учасників в групу, обговорення правил спільної роботи, створення атмосфери відкритості, доброзичливості, взаємодії, позитивної мотивації та налаштування на роботу. Усвідомлення вагомості життєвих цінностей.

Заняття 2. Тема: «Народні символи України». **Результат:** виготовлення поробок-оберегів. Розуміння важливості самобутності.

Заняття 3. Тема: «Права і обов'язки». **Результат:** знання своїх прав і обов'язків. Розуміння відповідальності, вболівання за долю свого народу, його майбутнього.

Заняття 4. Тема: «Толерантність». **Результат:** толерантне ставлення до національної гідності людей, їхніх почуттів, релігійних переконань.

Заняття 5. Тема: «Народ і держава». **Результат:** розуміння поняття «Народ» і «Держава», функціонування держави. Розуміння і готовність до реального відступу від власних інтересів на користь людей.

Заняття 6. Тема: «Груповий фініш з індивідуальними висновками». **Результат:** підведення підсумків у формі гри «Кубик Блума».

Список використаних джерел

1. Бех, І. (2012). *Особистість у просторі духовного розвитку*. Київ: Академвидав.
2. Благінін, В., Белкіна, Н. та ін. (1999). *Родинно-сімейна енциклопедія*. Київ: Богдана.
3. Бойко, А., Вербицький, В., Корнієнко, А., Литовченко, О., & Мачуський, В. (Ред.) (2020). *Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти. Методичний посібник*. Кропивницький: Імекс-ЛТД.
4. Давыдов, В., Драгунова, Т., Ительсон, Т. та ін. (1979). *Возрастная и педагогическая*

психологія. Москва: Просвещение.

5. Корнієнко, А. (2020). Зміст і технології позашкільної освіти для вихованців підліткового віку. *Методичні рекомендації*. Кропивницький: Імекс-ЛТД.

Т.Ю. Куниця

м. Київ

ФОРМИ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ

У статті розглянуто основні етапи соціально-педагогічного супроводу дітей з сімей вимушених переселенців. Також представлено апробовані індивідуальні та колективні форми роботи щодо формування відповідальної громадянської позиції, які можуть бути використані як у роботі соціальних педагогів, так і у роботі класних керівників.

Ключові слова: *відповідальна громадянська позиція, діти з сімей вимушених переселенців, соціально-педагогічний супровід.*

На сучасному етапі розвитку демократичного правового суспільства особливої актуальності набуває формування у молодого покоління відповідальної громадянської позиції, підготовка до життя у демократичному суспільстві, визнання й прийняття цінностей, що є визначальними для розвитку українського суспільства, реалізація особистісних цінностей, власних прав, свобод і обов'язків, здатність до соціальної взаємодії.

Робота з організації соціально-педагогічного супроводу відповідальної громадянської позиції у дітей із сімей вимушених переселенців проводиться з такими суб'єктами виховного процесу – дітьми, дитячим колективом і педагогами.

Виходячи з алгоритму здійснення соціально-педагогічного супроводу на діагностичному етапі визначаються:

- ціннісні орієнтації;
- соціальні ролі, з якими ідентифікують себе діти-переселенці;
- рівень сформованості відповідальної громадянської позиції;
- ступінь готовності педагогів до здійснення соціально-педагогічного супроводу.

Для цього можуть бути використані стандартизовані та авторські тести,